

др *Велислав* МАРКОВИЋ
доцент, Пословни факултет Ваљево, Универзитет Сингидунум,
Београд

БРИСАЊЕ ПРЕДУЗЕТНИКА ПО СИЛИ ЗАКОНА УСЛЕД БЛОКАДЕ ПОСЛОВНОГ РАЧУНА

Резиме

Предузетник губи својство предузетника брисањем из регистра привредних субјеката које се врши због престанка обављања делатности. Предузетник престаје са обављањем делатности одјавом или по сили закона. По сили закона престаје са радом у случају да му је пословни рачун у банци у блокади дуже од две године, на основу захтева за брисање предузетника из регистра који поднесе Народна банка Србије или Пореска управа. У раду аутор обрађује брисање предузетника услед блокаде пословног рачуна дуже од две године и проблеме који се јојављују у пракси. Предлој је доношење закона о индивидуалном стиечају.

Кључне речи: *предузетник, брисање предузетника, индивидуални стиечај.*

I Увод

Правни положај предузетника уређен је Законом о привредним друштвима¹ (у даљем тексту: ЗПД). Предузетник као пословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу остваривања прихода регистрован је у складу са законом о регистрацији. Физичко лице

¹ Сл. гласник РС, бр. 36/2011, 99/2011.

уписано у посебни регистар, које обавља делатност слободне професије уређену посебним прописима, сматра се предузетником у смислу ЗПД ако је тим прописима то одређено.

Предузетник обавља делатност под пословним именом. Пословно име предузетника обавезно садржи име и презиме предузетника, опис претежне делатности, озанку „предузетник“ или „пр“ и седиште.

Међутим, предузетник уписом у Регистар привредних субјеката не стиче својство правног лица већ задржава својство физичког лица. Уписом у регистар предузетник стиче својство привредног субјекта и поједина својства правног лица.²

Предузетник за све обавезе настале у вези са обављањем своје делатности одговара целокупном својом имовином и у ту имовину улази и имовина коју стиче у вези са обављањем делатности.³ Одговорност за наведене обавезе не престаје брисањем предузетника из регистра.

Одредбом члана 91 ЗПД уређено је да предузетник губи својство предузетника брисањем из регистра привредних субјеката. Брисање из регистра се врши због престанка обављања делатности. Предузетник престаје са обављањем делатности одјавом или по сили закона.

Истом одредбом ЗПД уређено је да предузетник престаје са радом по сили закона смрћу или трајним губитком пословне способности; истеком времена ако је обављање делатности регистровано на одређено време; ако му је пословни рачун у блокади дуже од две године, на основу захтева за брисање предузетника из регистра који поднесе Народна банка Србије или Пореска управа; ако је правоснажном пресудом утврђена ништавост регистрације предузетника; ако му је правоснажном пресудом, извршном одлуком надлежног органа или суда части коморе

2 „Странка у поступку који настане у вези са пословањем и делатношћу радње може бити само физичко лице као власник односно оснивач те радње, а не и сама радња будући да радња нема статус правног лица већ поједина својства правног лица. Како радња нема сопствени правни субјективитет, она не може бити носилац права и обавеза, па тиме не може бити ни странка у поступку.“ Из решења Окружног суда у Новом Саду, Гж. 1055/05 од 11.5.2006. године, *Билтен судске праксе Окружног суда у Новом Саду*, бр. 9/2006. Тако и „Странка у поступку може бити физичко лице, као предузетник и власник радње, али не може бити радња.“ Из решења Врховног суда Србије, Прев. 34/01 и Пзз. 2/01 од 7.2.2001. године, *Право и привреда*, бр. 1-4/2002, стр. 236.

3 „У имовину физичког лица које је предузетник улазе права, потраживања и средства остварена кроз делатност за коју је радња регистрована, али и права, потраживања и средства остварена изван ње, из других материјално правних односа. Имовину тог лица оптерећују и обавезе које је оно преузело у вези са обављањем регистроване делатности, али и обавезе које су преузете изван ње.“ Из решења Вишег трговинског суда, Пж. 9249/07 од 3.4.2008. године, доступно на адреси: www.sudskapraksa.com.

у коју је учлањен изречена мера забране обављања делатности; у случају престанка одобрења, сагласности или другог акта надлежног органа који је посебним законом прописан као услов за регистрацију.

У овом раду обрађено је брисање предузетника услед блокаде пословног рачуна дуже од две године и проблеми који се појављују у пракси.

II Брисање предузетника услед блокаде пословног рачуна дуже од две године

Одредбом члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД прописано је да предузетник престаје са радом по сили закона у случају да му је пословни рачун у банци у блокади дуже од две године, на основу захтева за брисање предузетника из регистра који поднесе Народна банка Србије или Пореска управа.

Народна банка Србије, Одељење принудне наплате доставило је 15.11.2013. године Агенцији за привредне регистре захтев за брисање предузетника из регистра привредних субјеката чији су пословни рачуни у блокади дуже од две године у смислу члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД са табеларним подацима за 13.315 предузетника регистрованих у Агенцији за привредне регистре који су блокирани у принудној наплати више од две године са стањем на дан 25.10.2013. године.⁴

Поступајући по наведеном захтеву Народне банке Србије Регистратор Агенције за привредне регистре донео је решења којим усваја захтев Народне банке Србије и брише предузетнике из Регистра привредних субјеката.⁵

Више предузетника који су добили решење Регистратора Агенције за привредне регистре о брисању уложили су жалбу другостепеном органу Министру привреде, Владе Републике Србије. Поступајући по жалбама предузетника Министар привреде је укинуо решења Регистратора Агенције за привредне регистре и предмет вратио на понован поступак.⁶

У образложењу решења другостепени орган – Министар привреде навео је да је одредбом члана 4 Закона о поступку регистрације у

4 Захтев Народне банке Србије, Одељење за принудну наплату број IX-2448/1/13 од 25.10.2013. године.

5 На пример, решење Регистратора Агенције за привредне регистре број БПСЛ 13523/2013 од 27.11.2013. године.

6 Решење Министра привреде број 720-00-367/2013-08 од 24.12.2013. године којим укида решење Регистратора Агенције за привредне регистре број БПСЛ 13523/2013 од 27.11.2013. године и предмет враћа првостепеном органу на понован поступак.

Агенцији за привредне регистре⁷ прописано да се на питања која се односе на поступак регистрације и евидентирања, а која овим законом нису посебно уређена, примењује закон којим се уређује општи управни поступак.

Чланом 8 Закона о општем управном поступку⁸ који се односи на начело истине прописано је да се у поступку морају утврдити правилно и потпуно све чињенице и околности које су од значаја за доношење законитог и правилног решења (одлучне чињенице).

Чланом 9 став 1 истог закона, прецизирано је начело саслушања странака којим је императивно прописано да, пре доношења решења, странци мора да се омогући да се изјасни о чињеницама и околностима које су од значаја за доношење решења.

Имајући у виду да је Регистратор Агенције за привредне регистре донео решење о брисању предузетника из Регистра привредних субјеката а да је претходно пропустио, иако је био дужан, да на несумњив начин утврди да је у питању блокада пословног рачуна предузетника, која траје дуже од две године непрекидно (у континуитету), рачунајући од дана подношења захтева Народне банке Србије и да након тога позове жалиоца, сходно начелу саслушања странака из члана 9 став 1 Закона о општем управном поступку, како би се именованом пружио могућност да се, пре доношења решења, изјасни о чињеницама и околностима које су значајне за доношење решења то министар привреде налази да је првостпени орган донео погрешно одлуку због чега је иста укинута и враћена на поновни поступак.

Министарство привреде је донело Инструкцију о поступању Регистратора Агенције за привредне регистре који води Регистар привредних субјеката, као првостепеног регистрационог органа, у примени члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД.⁹ Наведена Инструкција предвиђа да је регистрациони (првостепени) орган, када од надлежног органа Одељења за принудну наплату Народне банке Србије или Пореске управе добије податак да је пословни рачун предузетника у блокади дуже од две године, у обавези да поступа на следећи начин:

- да утврди да је у питању блокада пословног рачуна предузетника, која траје дуже од две године непрекидно рачунајући од дана подношења захтева Народне банке Србије, односно Пореске управе,

7 Службени гласник РС, бр. 99/2011.

8 Службени лист СРЈ, бр. 33/97 и 31/01 и Службени гласник РС, бр. 30/10.

9 Инструкција Министарства привреде број 021-01-00089/2013-08 од 9.12.2013. године.

- да позове предузетника и упозна га са наведеним захтевом и остави му примерени рок (најдуже седам дана рачунајући од дана упознавања са захтевом), ради достављања доказа о евентуалној, нетачности података из захтева за брисање из Регистра или доказ о извршеној деблокади пословног рачуна предузетника. О предузетом ће регистрациони орган сачинити записник са изјавом предузетника (да ли исти прихвата наведени налог првостпеног органа са остављеним роком за деблокаду пословног рачуна или то није у могућности да учини, и пословни рачун деблокира),
- уколико предузетник достави доказ да му је пословни рачун активан, односно да је деблокирао пословни рачун у остављеном року од седам дана и о томе регистрационом органу достави потврду или други доказ надлежног Одељења принудне наплате Народне банке Србије, односно Пореске управе, регистрациони орган неће брисати таквог предузетника из Регистра привредних субјеката, по сили закона, јер не постоје разлози за примену члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД,
- уколико предузетник не деблокира пословни рачун, у остављеном року од седам дана, односно уколико предузетник нема могућности за деблокирање рачуна, регистрациони орган ће по сили закона, применом члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД, таквог предузетника брисати из Регистра.

Наведном Инструкцијом министра привреде у којој се, супротно ЗПД, оставља нови примерени рок од седам дана за достављање доказа о деблокади пословног рачуна предузетника отварају се многа спорна питања.

Прво, одредбе ЗПД су јасне да се после две године непрекидне блокаде пословног рачуна врши брисање предузетника из Регистра по сили закона. Остављање накнадног рока за достављање доказа о нетачности тог податка је у реду. Међутим, остављање накнадног рока за деблокаду рачуна је супротно одредбама ЗПД. Подзаконским актима се не може мењати закон. Њима се не утврђују конкретна овлашћења и обавезе какав је случај са законом у материјалном смислу већ начин остваривања тих законских овлашћења и обавеза.

Инструкцијом се прописује начин рада и обављања послова државних органа управе.¹⁰

Друго, остављање „примереног рока“ од седам дана за деблокаду рачуна и достављање доказа о томе је практично немогућ услов.

10 Види Драган Митровић, *Основи права*, Универзитет Сингидуном Београд, 2006, стр. 182.

Поступак деблокаде пословног рачуна и прибављања потврде НБС практично физички није могуће извршити за седам дана. Ово доводи до оправданог незадовољства предузетника који траже да се постигне социјални договор у том смислу да се измени Инструкција и примерени рок продужи на 30 дана рачунајући од дана упознавања са захтевом.¹¹

Треће, ако Инструкција дозвољава накнадну деблокаду рачуна, пошто је у ЗПД предвиђено да се брисање предузетника врши ако је рачун у непрекидној блокади дуже од две године, предузетници траже и да им се омогући да не одблокирају пословни рачун већ да само плате потраживања старија од две године јер по њима разлози за примену члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД не постоје уколико предузетници изврше све деблокаде пословног рачуна које су старије од две године рачунајући од дана подношења захтева од стране НБС или Пореске управе и о томе регистрационом органу доставе потврду или други доказ надлежног одељења НБС или Пореске управе.

О брисању предузетника по сили закона се може поставити више питања.

Прво, наведена одредба члана 91 став 6 тачка 3 ЗПД у супротности је са чланом 29 став 6 Закона о пореском поступку и пореској администрацији¹² који прописује: орган, организација или друго лице надлежно за упис у прописани регистар лица која обављају одређену делатност не може брисати лице из прописаног регистра без доказа о престанку пореских обавеза који издаје надлежни порески орган, не старијег од пет дана у моменту подношења захтева за брисање из прописаног регистра.

Како је блокада предузетника углавном због неплаћених пореских обавеза произилази да се не може вршити брисање предузетника ни по сили закона ако нису испуњени услови из наведеног члана 29 став 6 Закона о пореском поступку и пореској администрацији.¹³

У праву бивших југословенских република не постоји овај основ брисања предузетника због блокаде пословног рачуна. Тако, на пример, Закон о обрту Републике Хрватске,¹⁴ Закон о занатско предузетничкој

11 Захтев Савеза самосталних синдиката Србије, Самосталног синдиката возача и аутопревозника Србије од 19.1.2014. године упућен Председнику Републике Србије, законодавној и извршној власти Републике Србије.

12 *Службени гласник РС*, бр. 80/2002, 84/2002, 23/2003, 70/2003, 55/2004, 61/2005, 85/2005, 62/2006, 61/2007, 20/2009, 72/2009, 53/2010, 101/2011, 2/2012, 93/2012, 47/2013.

13 Види Велисав Марковић, „Примена Закона о пореском поступку и пореској администрацији и брисање предузетника из регистра“, *Правни информатор*, бр. 9/2013, стр. 60-63.

14 *Народне новине РХ*, бр. 143/13.

делатности Републике Српске,¹⁵ Закон о привредним друштвима Црне Горе,¹⁶ Закон о трговачким друштвима Македоније¹⁷ не познају као основ брисање предузетника због блокаде пословног рачуна.

С обзиром да је предузетник физичко лице и да брисањем предузетника не престају обавезе физичког лица поставља се питање последице брисања статуса предузетника по физичко лице. То доводи до тога да конкретно физичко лице, коме је брисан статус предузетника, не може да обавља делатност а све обавезе и дугови остају. И на тај начи долази до све веће презадужености становништва. Како је већ наведено Народна банка Србије је поднела захтев за брисање 13.315 предузетника регистрованих у Агенцији за привредне регистре који су блокирани у принудној наплати више од две године са стањем на дан 25.10.2013. године. Они ће бити избрисани из Регистра а њихови дугови ће остати на име тих физичких лица.

Решење наведеног проблема би могло бити увођење индивидуалног стечаја у наш правни систем.

III Индивидуални стечај

Неспорна је чињеница да је у Србији све већа презадуженост становништва што је последица развоја потрошачких навика, могућности куповине добара путем потрошачких и других кредита, живота изнад финансијских могућности, незапослености, економске кризе и др.

Ако посматрамо структуру судских поступака највише је у току и нерешених извршних поступака.¹⁸ Повериоци врло често долазе у ситуацију да не могу наплатити своје потраживање, да наплата потраживања зависи од брзине спровођења извршног поступка јер ко пре дође до имовине дужника он ће се и наплатити, а остали повериоци ће остати ненамирени. Са друге стране дужник остаје презадужен годинама и некада до краја живота мора да ради за дугове из којих никада не може изаћи.

15 Службени гласник Републике Српске, бр. 117/11.

16 Сл. лист РЦГ, бр. 06/02 од 8.2.2002, Сл. лист ЦГ, бр. 17/07 од 31.12.2007, 80/08 од 26.12.2008, 40/10 од 22.7.2010, 73/10 од 10.12.2010, 36/11 од 27.7.2011, 40/11 од 8.8.2011.

17 Службени весник на РМ, бр. 28/2004, 84/2005, 71/2006, 25/2007, 87/2008, 17/2009, 23/2009, 42/2010, 48/2010.

18 Тако, на пример, у Основном суду у Новом Саду на почетку 2012. године било је нерешено 10572 парнична предмета (П), а 88364 извршна предмета (И+Ив), из Информатора о раду Основног суда у Новом Саду, <http://www.ns.os.sud.rs/informator/informator%20o%20radu%20suda.pdf> (приступ: 29.1.2014).

У Европи и свету решење је пронађено у институту индивидуалног стечаја. Индивидуални стечај можемо дефинисати као подграну стечајног права или врсту стечаја који за свој предмет изучавања има све имовинско-правне односе између инсолвентног физичког лица као стечајног дужника и његових поверилаца.¹⁹

Стечај над имовином физичког лица представља систем генералног извршења на неизузетој имовини дужника, ради намирања необезбеђених поверилаца, уважавајући начела колективности, равноправности, правичности и принудности, који врши поверилац уз надзор стечајног суда.²⁰

Србија на путу ка приступању Европској унији има обавезу хармонизације прописа са правом ЕУ које познаје поступак индивидуалног стечаја што значи да ћемо и ми морати увести тај институт у наш правни систем. Неприхватање и непознавање стечаја као нормалне појаве пословања у Србији има за последицу много веће штете него да се правовремено приступи спровођењу стечајних поступака код свих привредних субјеката, па и код физичких лица.²¹

Од земаља бивше Југославије Словенија је донела Закон о финансијском пословању, поступцима због инсолвентности и принудном престанку²² којим је уредила поступак индивидуалног стечаја.

Према стечајном закону Републике Хрватске²³ стечајни поступак се може покренути над имовином правних лица као и над имовином дужника појединца. Под појмом дужника појединца сматра се трговац појединац и предузетник (обртник).

19 Вук Радовић, *Индивидуални стечај – стечај над имовином физичког лица*, Досије, Београд, 2006, стр. 17.

20 Ана Опачић, „Индивидуални стечај у контексту регионалног и међународног развоја“, *Гласник адвокатске коморе Војводине*, бр. 2/2013, стр. 61.

21 Познати су највећи банкротски случајеви у свету шоу-бизниса који су банкротирали и почели успешно поново свој финансијски почетак. Тако је у стечају завршила *Kim Basinger* која је била присиљена на банкрот 1993. године кад је суд одлучио да глумица мора да плати 8,1 милион долара одштете студију *Main Line Pictures, Francis Ford Coppola*, који је банкротирао због дуговања од 300 хиљада долара, почео од почетка са позајмљеним новцем од мајке за винарски бизнис којим финансира своје филмове. *Walt Disney* аутор Микија Мауса и бројних других анимираних ликова банкротирао је две године од почетка самосталног рада, да би касније у Холивуду постао један од најбогатије плаћених аниматора у историји. Види више Шиме Ивањко, „Индивидуални стечај у Словенији“, *Правни животи*, бр. 12/2008, стр. 53–54.

22 *Урадни лист РС*, бр. 126/2007... 100/2013. О индивидуалном стечају у Словенији види више у Шиме Ивањко, *нав. дело*, стр. 51–63.

23 Чл. 3 ст. 1 Закона о стечајном поступку, *Народне новине*, бр. 44/1996, 29/1999, 129/2000, 123/2003, 82/2006, 116/2010, 25/12, 133/12.

Црногорски Стечајни закон²⁴ у члану 11 одређује ко може бити стечајни дужник. Према овом решењу стечајни дужник могу бити сва правна лица, привредна друштва која немају статус правног лица и предузетници. Република Македонија је Законом о стечају²⁵ из 2006. године у стечајно право увела индивидуални стечај. Према чл. 4 помесног закона стечајни дужник може бити: свако правно лице и дужник појединац који има регистровану привредну делатност.²⁶

Закон о стечајном поступку Републике Српске²⁷ прописује у члану 5 да се стечајни поступак може спровести над имовином правног лица као и имовином дужника појединца. Дужник појединац у смислу овог закона је: комплементар у командитном друштву и оснивач ортачког друштва. Исти не прописује стечај предузетника.

Наш Закон о стечају²⁸ не познаје стечај предузетника. Такође још увек немамо закон о индивидуалним стечају.

Циљ индивидуалног стечаја је намирење поверилаца у једнаким уделитема али и омогућити нов финансијски почетак дужника. Индивидуални стечај је у интересу поверилаца који нису благовремено обезбедили своја потраживања пред другим повериоцима. Увођење индивидуалног стечаја довело би и до значајног смањења судских извршних поступака и растерећења судова.

Индивидуални стечај је посебно значајан за дужника – физичко лице које се окончањем стечаја ослобађа свих дугова. Легално се физичко лице ослобађа дугова и притисака поверилаца као и преноса дугова на потомке дужника што се противи достојанству човека.

IV Закључак

Имајући у виду негативне последице брисања предузетника из Регистра привредних субјеката због блокаде пословног рачуна, односно презадужености мишљења сам да је решење у доношењу Закона о индивидуалним стечају којим би се на најхуманији начин решило питање

24 *Сл. лист Црне Горе*, бр. 1/2011.

25 Закон за стечај (*Службени весник*, бр. 34/2006, 126/06, 84/07, 47/11).

26 Више о индивидуалним стечајевима у земљама бивше Југославије у Ана Опачић: *нав. чланак*, стр. 59–76, у англосаксонским земљама види: Вук Радовић, „Развој индивидуалног стечаја у англосаксонским земљама“, *Сйрани йравни живои*, бр. 1–3/2002, стр. 121–134, а о индивидуалном стечају у праву Европске уније види у Ана Опачић, „Регулатива индивидуалног стечаја у праву Европске уније“, *Евройско законодавство*, бр. 37–38/2011.

27 *Сл. гласник Републике Српске* број 26/10.

28 *Сл. гласник РС*, бр. 104/2009, 99/2011, 71/2012 (одлука Уставног суда).

презадужености предузетника али и осталих физичких лица као и једнако намирење поверилаца необезбеђених потраживања.

Што пре прихватање стечаја као нормалне појаве у пословању у Србији, уз добар стечајни закон, довешће до веће ефикасности у пословању, до веће финансијске дисциплине и бржег привредног развоја.

Velisav MARKOVIĆ, PhD
Assistant Professor, Faculty for Business Valjevo,
Singidunum University Belgrade

CLOSING ENTREPRENEURS BY OPERATION OF LAW DUE TO BUSINESS ACCOUNT BLOCKADE

Summary

Entrepreneur loses his legal status after deletion from the register of business entities due to termination of his activities. Entrepreneur stops his activities by notice of withdrawal or by operation of law. By operation of law, entrepreneur ceases to operate in the event that his business bank account has been blocked for more than two years, based on a request for deletion from the register of entrepreneurs, submitted by the National Bank of Serbia or the Tax Administration. In this article, author deals with closing of entrepreneurs due to blockage of the business accounts for more than two years and the problems that arise in practice. The proposal is to adopt the Law on the individual bankruptcy.

Key words: *entrepreneur, closing of entrepreneurs, individual bankruptcy.*